

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Нұртас Оңдасыновтың дүниеге келген өңірі

Отбасылық орта және туған жері

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас 1904 жылы Түркістан өңіріндегі Үшқайық ауылында дүниеге келді. Отбасы егін егіп, мал ұстады. Кейін Нұртас су шаруашылығында қызмет етіп, елді мекендерді сумен қамту ісіне араласты.

Тірек сызба

1. **Туған өлке**
2. **Ауыл тіршілігі**
3. **Кейінгі қызмет**

1 Өмірбаянды оқы

Мәтіннен үш деректі тауып жаз.

Өмірбаян ізі

Туған жылы _____

Өңірі _____

Ауылы _____

2 Өңірді таны

Қай тіркес елді мекенді, қайсысы кәсіпті білдіреді? Тиісті бағанға бөл.

Үшқайық, мал бағу, Түркістан, егін егу

Елді мекен мен кәсіп

Жер атауы	Кәсіп

3 Оқырман белгісі

Мәтіндегі өзің үшін жаңа деректі белгіле. Сол дерекке бір сұрақ қой.

Оқырман сұрағы

Жаңа дерек _____

Сұрағым _____

4 Байланысын тап

Ауыл тіршілігінен су маманына таныс болуы мүмкін бір мәселені ата. Неге олай ойлайсың?

Егістікке жеткен су

_____

_____

_____

5 Өлке белгісін сал

Үшқайықтың тіршілігін бейнелейтін екі белгі сал. Әр белгінің астына атауын жаз.

Өлкенің белгілері

6 Туған жеріңмен салыстыр

Өз өлкеңдегі бір кәсіпті ата. Ол балаға қандай дағды үйрете алады?

Жергілікті кәсіп

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ұлттық тәрбие мен отбасының тұлға қалыптасуына әсері

Отбасылық орта және туған жері

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртасты тәрбиелеген Дәрігүл оны ауыл молдасына өзі ертіп апарып, оқытуын өтінген. Шаруа отбасында балалар үлкендермен бірге еңбекке араласқан. Бірінші әрекет баланың оқуына жол ашса, екіншісі күнделікті міндетіне жауап беруге үйреткен.

Тірек сызба

1. **Отбасы**
2. **Қамқорлық**
3. **Жауапкершілік**

1 Мәтінге үңіл

Дәрігүл не істеді? Оның әрекеті Нұртасқа қандай мүмкіндік берді?

Оқуға бастар жол

Әрекет _____

Мүмкіндік _____

2 Құндылықты таңда

Баланы оқуға ертіп апару қандай екі құндылықты көрсетеді? Белгіле, біреуін түсіндір.

- ☐ Қамқорлық
- ☐ Білімді қадірлеу
- ☐ Даңққа ұмтылу

Үлкеннің қамқорлығы

_____

_____

3 Мысалдарды бөл

Бір мысалды мәтіннен ал, екіншісін өзің ұсын.

Отбасы еңбегі

Отбасындағы еңбек _____

Отбасындағы тәлім _____

4 Жұбыңды тыңда

Жұбыңнан үлкендерден үйренген бір ісін сұра. Оның айтқанын бір сөйлемге сыйғыз.

Жұптық әңгіме

_____

_____

_____

5 Үш буын

Отбасы дәстүрінің ата-әжеден балаға берілуін үш суретпен не үш сөзбен көрсет.

Ұрпақтар сабақтастығы

6 Пікіріңді қорға

«Тәрбие күнделікті істе көрінеді» деген ойды екі мысалмен негізде.

Күнделікті көмек

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Балалық шағындағы еңбекқорлық пен ізденіс

Отбасылық орта және туған жері

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас бала кезінде егін егіп, мал баққанын еске алған. Ташкентке барған соң зауытта жұмыс істеген. Қалада балаларға арналған мектеп-интернат ашылғанын естігенде, оқуға баруды ұйғарған.

Тірек сызба

1. **Ауылдағы еңбек**
2. **Ташкенттегі жұмыс**
3. **Оқуға қадам**

1 Оқиғаны ретте

Үш оқиғаны ертеден кешке қарай нөмірле.

- ☐ Интернатқа оқуға барды
- ☐ Ауылда мал бақты
- ☐ Ташкентте жұмыс істеді

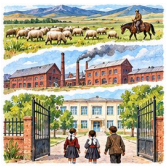

Оқу жолы

2 Қасиетті ажырат

Мәтіндегі бір істі еңбекқорлыққа, бір шешімді ізденімпаздыққа мысал ет.

Еңбек пен оқу

Еңбекқорлық _____

Ізденімпаздық _____

3 Қиындық пен шешім

Оқу мүмкіндігі туралы хабар Нұртастың жолын қалай өзгертті?

Жаңа мүмкіндік

_____

_____

_____

4 Куәгерге сұрақ

Жас Нұртаспен кездессең, жұмысы мен оқуы туралы не сұрар едің? Екі сұрақ құрастыр.

Куәгерге сауал

_____

_____

_____

5 Постердің нобайы

«Еңбек пен ізденіс» тақырыбына бір белгі ойлап тап. Жанына үш сөз жаз.

Еңбек құралдары

6 Өз тәжірибең

Еңбектеніп үйренген бір дағдыңды ата. Қай әрекеттен кейін ілгеріледің?

Қолөнер дағдысы

Дағдым _____

Көмектескен әрекет _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Туған жерге деген сүйіспеншілік – тұлға болмысының негізі

Отбасылық орта және туған жері

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас Түркістан өңірінде өсті. Жас маман шағында Шымкент жақта әріптестерімен бірге су құбырлары мен суару жүйелерін жобалауға қатысты. Ауыл тұрғыны үшін судың егістікке жетуі күнкөріспен тікелей байланысты еді.

Тірек сызба

1. **Туған өлке**
2. **Суару жүйесі**
3. **Егіншінің еңбегі**

1 Қажеттілікті анықта

Суару жүйесі ауылдағы қандай мәселені шешеді? Кім пайда көреді?

Су қақпасы

Мәселе _____

Пайдасын көретін адам _____

2 Себеп пен салдар

Егістікке су уақытында жеткізілді делік. Мұның шаруа отбасына екі ықтимал әсерін жаз.

Егін мен өнім

_____

_____

_____

3 Сызба жаса

Су көзінен егістікке дейінгі жолды үш белгі және бағыттамамен көрсет.

Судың жолы

4 Мақалды түсіндір

«Туған жерге туыңды тік» дегенді осы сабақтағы бір іске байланыстырып түсіндір.

Туған ауыл

_____

_____

_____

5 Өлкеңнің сұранысы

Өз ауылыңда немесе қаланда шешкің келетін бір мәселені белгіле не өз мысалыңды жаз.

- ☐ Суды үнемдеу
- ☐ Ауланы көгалдандыру
- ☐ Өз ұсынысым

Су мен көшет

_____

_____

6 Алғашқы қадам

Жұбыңмен бір істі таңда. Оны кіммен, неден бастайсыңдар?

Ортақ қадам

Ісіміз _____

Серігіміз _____

Алғашқы қадам _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Алғашқы білім алған мектебі мен ұстаздары

Білімге ұмтылыс

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас ауыл молдасынан сауат ашты. 1920 жылы Ташкенттегі №14 мектеп-интернатқа оқуға барды. Онда Ғани Мұратбаев орыс тілінен сабақ берді, ал Сәдуақас Оспанов балаларға Абайдың өлеңдерін жаттатты.

Тірек сызба

1. Ауылдағы оқу
2. №14 интернат
3. Ұстаздар ықпалы

1 Екі ортаны салыстыр

Ауылдағы оқу мен интернаттағы оқудан бір-бір ерекшелік жаз.

Екі оқу ортасы

Ауылда _____

Интернатта _____

2 Ұстазын тап

Істің қасына тиісті ұстаздың атын жаз.

Ұстаздың сабағы

Орыс тілін оқытты _____

Абай өлеңін жаттатты _____

3 Өлеңнің әсері

Өлеңді жатқа айту қандай екі қабілетті дамытуы мүмкін? Біреуін мысалмен түсіндір.

Өлең оқу

_____

_____

_____

4 Тарихи сұрақ

1920 жылы интернатқа келген бала не білгісі келуі мүмкін? Сол баланың атынан екі сұрақ жаз.

Интернатқа келу

_____

_____

_____

5 Ұстазыңа алғыс

Өзіңе көмектескен ұстаздың бір әрекетін есіңе түсір. Нақты әрекетін атап, екі сөйлемдік алғыс жаз.

Алғыс белгісі

_____

_____

_____

6 Жұптық пікір

Жұбыңның алғысын тыңда. Саған ұнаған тұсын және нақтылайтын бір жерін жаз.

Кері байланыс

Сәтті тұсы _____

Ұсынысым _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ғылым мен тілге қызығушылығының басталуы

Білімге ұмтылыс

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Сұлтанбек Қожанов жас Нұртасқа Абай мен Мағжанның кітаптарын берген. Нәзір Төреқұлов оған халық мұрасын жинауға кеңес айтқан. Кейін Оңдасынов араб және парсы тілдерінен қазақ тіліне енген сөздерді зерттеп, түсіндірме сөздіктер құрастырды.

Тірек сызба

1. **Кітап оқу**
2. **Сөз жинау**
3. **Мағына іздеу**

1 Кім не ұсынды?

Екі адамның ықпалын өз сөзіңмен қысқаша көрсет.

Тәлімгер сыйы

С. Қожанов _____

Н. Төреқұлов _____

2 Зерттеу сұрағы

Сөздің тарихын зерттейтін сұрақты таңда. Жауапты қайдан іздер едің?

- ☐ Бұл сөз қай тілден енген?
- ☐ Сөз неше әріптен тұрады?

Сөз іздеу

_____

_____

3 Сөзді байқап көр

«Кітап» сөзін қолданып сөйлем құра. Сөйлемге сүйеніп оның мағынасын түсіндір.

Кітаптың қолданысы

Сөйлем _____

Мағына _____

4 Байланысты түсіндір

Халық мұрасын жинаған адамға әр сөздің қолданылуын жазып алу неліктен керек?

Дерек жинау

_____

_____

_____

5 Шағын сөздік

Өлкеңде жиі айтылатын бір сөзге сөздік карточкасын әзірле.

Сөз карточкасы

Сөз _____

Түсіндірме _____

Қолданылуы _____

6 Жұбыңмен тексер

Сөзіңді атамай, түсіндірмеңді оқы. Жұбың қай сөзді тапты? Қай тұсын нақтылайсың?

Сөзді болжау

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Жоғары білімге жетелеген табандылық пен ізденіс

Білімге ұмтылыс

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас мектеп-интернаттан кейін Ташкентте орман шаруашылығы техникумында оқыды. Су шаруашылығында тәжірибе жинап, 1930 жылы ирригация институтына түсті. Ирригация мамандары егістікті сумен қамтамасыз ету жолдарын зерттейді.

Тірек сызба

1. **Мектеп-интернат**
2. **Орман техникумы**
3. **Ирригация институты**

1 Оқу жолын ретте

Білім баспалдақтарына 1, 2, 3 сандарын қой.

- ☐ Ирригация институты
- ☐ Мектеп-интернат
- ☐ Орман техникумы

Білім сатылары

2 Терминді түсіндір

«Ирригация» сөзінің мағынасын егіншінің еңбегімен байланыстырып жаз.

Суармалы егіс

_____

_____

_____

3 Тәжірибеден сұраққа

Су шаруашылығында еңбек еткен жас маман жаңа оқу орнында қандай сұраққа жауап іздеуі мүмкін?

Өлшеу жұмысы

_____

_____

_____

4 Уақытты белгіле

Мәтіндегі жылды алып, оның тұсына оқиға мен саланы жаз.

Оқуға түсу

Жыл _____

Оқиға _____

Сала _____

5 Таңдауын негізде

Орман шаруашылығын оқыған адамға су туралы білім не үшін керек? Бір мысал келтір.

Тамыр мен су

_____

_____

_____

6 Бір минуттық әңгіме

Нұртастың оқу жолын сыныптасына баянда. Айтатын үш тірек сөзіңді жаз.

Әңгіме желісі

Басталуы _____

Бетбұрыс _____

Нәтиже _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Табандылық пен ізденістің жемісі

Білімге ұмтылыс

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртастың су шаруашылығында жинаған тәжірибесі оны жоғары білім алуға жетеледі. Ол Ташкенттегі ирригация институтында білімін жалғастырды. Осы сабақта оның жолына сүйеніп, өзің үйренгің келетін дағдының жоспарын жасайсың.

Тірек сызба

1. **Тәжірибе**
2. **Оқу мақсаты**
3. **Нәтижені тексеру**

1 Қай шешім маңызды?

Тәжірибе жинау мен оқуды жалғастырудың бірін таңда. Таңдауыңды Нұртастың өмірінен мысалмен қорға.

Екі жол

2 Нақты мақсат

Бір аптада үйренуге болатын бір дағдыны таңда. Апта соңында не істей алатыныңды жаз.

Апталық мақсат

3 Кедергіні болжа

Жоспарыңа кедергі болатын бір жағдайды және оны жеңудің екі жолын ұсын.

Кедергіден өту

Кедергі _____

Бірінші жол _____

Екінші жол _____

4 Апталық жоспар

Әр кезеңде жасайтын бір әрекетті белгіле.

Үш мерзім

1-күн _____

3-күн _____

7-күн _____

5 Жұппен жетілдір

Жоспарыңды оқыған сыныптасың қандай өзгеріс ұсынды? Нені өзгертесің?

Жоспарды талқылау

6 Жетістік өлшемі

Дағдыңды меңгергеніңді көрсететін шағын өнімді сипатта. Оны кім тексере алады?

Дайын өнім

Өнім _____

Тексеру тәсілі _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Үкімет басшысы қызметі

Халыққа қызмет – басты мұрат

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

1938–1951 жылдары Нұртас Оңдасынов Қазақ КСР үкіметін басқарды. Осы кезеңде, 1944 жылы, қыздар педагогикалық институты ашылды. 1946 жылы республикада Ғылым академиясы құрылды. Екі мекеменің атқаратын міндеттері әртүрлі еді.

Тірек сызба

1. **1938 • Үкімет**
2. **1944 • Институт**
3. **1946 • Академия**

1 Уақыт сызығы

Оқиғалардың жылдарын жаз. Оларды жоғарыдағы уақыт сызығымен тексер.

Үш оқиға

Үкіметті басқара бастады _____

Институт ашылды _____

Академия құрылды _____

2 Мекемені таны

Қызметтің тұсына мекеменің атын жаз.

Екі мекеме

Мұғалім даярлау _____

Ғылыми зерттеу _____

3 Кімге әсер етті?

Ауылда мұғалім аз болса, педагогикалық институт ашудың ұзақ мерзімді пайдасы қандай?

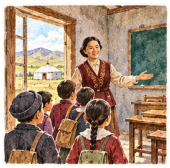

Ауыл мектебі

_____

_____

_____

4 Басқару міндеті

Жаңа институтқа қандай екі нәрсе қажет? Әрқайсысын кім ұйымдастыра алатынын ойлан.

Жаңа аудитория

_____

_____

_____

5 Дерек пе, баға ма?

«Институт 1944 жылы ашылды» және «Бұл алысты көздеген шешім еді» сөйлемдерін жікте.

Дерек пен баға

Тексерілетін дерек _____

Авторлық баға _____

6 Қысқа баяндама

Үкімет басшысының жауапкершілігін екі сөйлеммен түсіндір. Бір мекеме мен бір жылды қолдан.

Басшының сөзі

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті • Әдебиет порталы Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ел басқарудағы жаңашыл бастамалар

Халыққа қызмет – басты мұрат

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

1944 жылы Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық институтын ашу туралы қаулы қабылданды. Оңдасынов бұл бастаманы қолдаған қайраткерлердің қатарында болды. Оқу жағдаяты: шалғай ауылдан қалаға оқуға келетін болашақ мұғалімдерге жағдай жасау керек.

Тірек сызба

1. **Ауыл түлегі**
2. **Оқуға мүмкіндік**
3. **Болашақ мұғалім**

1 Мәселені ата

Шалғай ауылдан оқуға келетін қызға қандай екі қиындық кездесуі мүмкін?

Ауыл мен қала

2 Шараны таңда

Алдымен қай шараны ұсынар едің? Таңда да, кімге пайдасы тиетінін жаз.

- ☐ Жатақхана ашу
- ☐ Кітап қорын көбейту
- ☐ Жол шығынын өтеу

Қолдау шаралары

3 Кеңес отырысы

Жұбыңмен студент пен институт басшысының рөлін бөліс. Бір өтініш пен бір жауап дайында.

Қабылдауда

Студенттің өтініші _____

Басшының жауабы _____

4 Салдарын болжа

Таңдаған шешіміңнің бірден байқалатын және бірнеше жылдан кейінгі ықпалын көрсет.

Бүгін және ертең

Биыл _____

Бірнеше жылдан соң _____

5 Нәтиже өлшемі

Шараның іске асқанын қандай көрсеткіштен байқар едің? Не санайтыныңды жаз.

Қатысу есебі

6 Ұсынысты қорға

Кеңеске екі сөйлемдік ұсыныс жаз. Шараңды, себебін және күтілетін нәтижесін ата.

Кеңес отырысы

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ауыл шаруашылығына қосқан үлесі

Халыққа қызмет – басты мұрат

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас Оңдасынов еңбек жолының басында су шаруашылығында қызмет етті. Ол оңтүстіктегі суару жүйелерін жобалауға қатысты. Үлгілік есепте бір ауылдың егістігі екі атызға бөлінген. Төмендегі сандар есеп шығару үшін берілген.

Тірек сызба

1. **Су көзі**
2. **Суарылатын атыз**
3. **Өнім**

1 Маманның ісі

Су маманы мен диқанның атқаратын бір-бір жұмысын жаз.

Маман мен диқан

Су маманы _____

Диқан _____

2 Үлгілік есеп

Бір күнде А атызына 12, Ә атызына 8 шелек су берілді. Барлығы қанша? Айырмасы қанша?

А және Ә атызы

Барлығы _____

Айырмасы _____

3 Сызбаға түсір

Бір арықтан екі атызға су тарайтын қарапайым жоспар сыз. Екі бағытты белгіле.

Арық тармақтары

4 Санға сұрақ қой

А және Ә атыздарына су әділ бөлінді ме? Шешім айту үшін жетіспейтін екі деректі ата.

Екі алқап

_____

_____

_____

5 Үнемдеу жолы

Арықтың бір жерінен су босқа ағып жатыр. Диқан мен маман ең әуелі нені тексеруі керек?

Су ысырабы

_____

_____

_____

6 Пайдасын түсіндір

Жобалау ісі ауыл тұрғынының еңбегін қалай өзгертеді? Сызбаңды пайдаланып жауап бер.

Жобаның әсері

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Білім саласы және халық игілігі үшін атқарған істер

Халыққа қызмет – басты мұрат

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

1944 жылы қыздар педагогикалық институты ашылды. Оның міндеті мұғалім даярлаумен байланысты болды. Оңдасыновтың су шаруашылығындағы жұмысы ауыл тіршілігіне қатысты еді. Бір ауылға екі саланың пайдасы әр уақытта сезілуі мүмкін.

Тірек сызба

1. **Мұғалім даярлау**
2. **Су жеткізу**
3. **Ауылдың қажеті**

1 Екі істі салыстыр

Әр істің нәтижесін ең алдымен кім пайдаланатынын көрсет.

Екі бастама

Институттың пайдасы _____

Су жүйесінің пайдасы _____

2 Тұрғынның дауысы

Диқан не болашақ мұғалім атынан сөйле. Өзіңе қай бастама керегін және себебін айт.

Тұрғындар үні

_____

_____

_____

3 Таңдауды талқыла

Ауылға шағын кітапхана мен арықты жөндеу ұсынылды. Шешім алдында тұрғындарға екі сұрақ қой.

Ауыл жиналысы

_____

_____

_____

4 Байланысын көрсет

Білім мен ауыл шаруашылығы тоғысатын бір мамандықты ата. Ол не істейді?

Агроном сабағы

Мамандық _____

Атқаратын іс _____

5 Постер нобайы

«Халық игілігі» атты постерге екі белгі сал. Бірі білімді, бірі ауыл еңбегін көрсетсін.

Білім мен егін

6 Қысқа қорытынды

Екі бастаманың ортақ мақсатын бір сөйлеммен жаз. Ойыңды бір мысалмен толықтыр.

Ортақ игілік

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті • Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ұлттық мүдде жолындағы табандылық

Саяси ұстанымы мен күрескерлігі

Аты-жөні _____ Сыныбы _____ Күні _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов Гурьев облысында басшылық қызмет атқарғанда Маңғыстауда мұнай іздеу жұмыстарына қолдау көрсетті. 1961 жылы Жетібайда мұнай табылды. Барлау ісіне геологтер, бұрғышылар және жұмысты ұйымдастырған басшылар қатысты.

Тірек сызба

1. Өңірдің мүмкіндігі
2. Барлау жұмысы
3. Жетібай

1 Ұлттық мүдде

Мәтіндегі жергілікті бастаманың елге қандай пайдасы болуы мүмкін екенін түсіндір.

Өңір байлығы

_____

_____

_____

2 Үлестерін ажырат

Әр маманның ортақ нәтижеге қосқан үлесін өз сөзіңмен жаз.

Үш маман

Геолог _____

Бұрғышы _____

Басшы _____

3 Деректі белгіле

Мәтінге сүйеніп тексеруге болатын екі тұжырымды белгіле.

- ☐ Жетібайда мұнай табылды
- ☐ Оған жалғыз адам қатысты
- ☐ Барлауға бірнеше маман қатысты

Барлаушы топ

_____

_____

_____

4 Күмәнға жауап

«Барлауды жалғастыруға қандай негіз бар?» деген сұраққа жауап беру үшін мамандардан қандай дерек сұрар едің?

Геологиялық үлгі

_____

_____

_____

5 Пайда мен жауапкершілік

Өңірді игергенде халыққа пайда әкелетін бір мүмкіндік пен ескерілетін бір міндетті ата.

Өндіріс пен су

Мүмкіндік _____

Міндет _____

6 Пікірталас

«Маманның үнін тыңдау ел мүддесін қорғауға көмектеседі» деген пікірді сабақтағы мысалмен қорға.

Маман кеңесі

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз «Әділет» газеті · «Нар тұлға» Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Қиындықпен күрес және шешімді дәлелдеу

Саяси ұстанымы мен күрескерлігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оқу жағдаяты. Барлау тобы зерттеуді жалғастыруды ұсынады. Қаражат шектеулі. Геологтер есептерін ұсынуға дайын, ал ауыл тұрғындары су көзінің жайын білгісі келеді. Жағдаят Маңғыстауды зерттеу тақырыбы бойынша пікірталасқа арналған.

Тірек сызба

1. **Геологтің пікірі**
2. **Тұрғынның сұрағы**
3. **Кеңес шешімі**

1 Қайшылықты тап

Қай екі қажеттілікті қатар ескеру керек? Бір сөйлеммен жаз.

Екі қажеттілік

_____

_____

_____

2 Рөлдерді бөліс

Геолог пен ауыл тұрғынының атынан бір-бір сұрақ жаз. Жұбыңмен рөлде сөйлес.

Тұрғын мен геолог

Геолог _____

Тұрғын _____

3 Дәлелді таңда

Кеңес отырысында бірінші қандай материалды қарайсың? Таңдауыңды түсіндір.

- ☐ Барлау есебі
- ☐ Су көзі туралы өлшем
- ☐ Шығын есебі

Үш құжат

_____

_____

4 Шешімді құрастыр

Шартты ұсыныс жаз: «Егер … анықталса, онда … ұсынамыз».

Шартты шешім

_____

_____

_____

5 Қарсы уәжді тыңда

Жұбыңның шешіміне қарсы бір уәжін жаз. Оған қандай дәлелмен жауап бересің?

Қарсы уәж

Қарсы уәж _____

Жауабым _____

6 Табандылық шегі

Жаңа дерек шықса, басшы бұрынғы шешімін қашан қайта қарауы керек? Жағдаяттан мысал келтір.

Жаңа өлшем

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Әділдік пен адалдықты өмірлік ұстаным етуі

Саяси ұстанымы мен күрескерлігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов өз естелігінде жоғары қызметте жүргенде дүние жинауға әуестенбегенін айтқан. Оқу жағдаяты: мектеп көрмесіне екі жұмыс ұсынылды. Қазылардың бірінің жақын досы қатысып отыр. Екеуіне де ортақ талап белгілеу қажет.

Тірек сызба

1. **Ортақ талап**
2. **Ашық бағалау**
3. **Сенім**

1 Екі ұғым

Әділдік пен адалдықтың айырмасын көрме мысалы арқылы түсіндір.

Тең мүмкіндік

Әділдік _____

Адалдық _____

2 Деректің иесі

Алғашқы сөйлемдегі мәліметті кім айтқан? Оны тексеруге тағы қандай дерек көмектесер еді?

Естелік пен құжат

_____

_____

_____

3 Өлшем таңда

Көрме жұмысын бағалауға жарайтын екі өлшемді белгіле. Бірінің маңызын түсіндір.

- ☐ Деректің дәлдігі
- ☐ Қатысушымен достық
- ☐ Ойдың түсініктілігі

Көрме өлшемі

_____

_____

4 Шешім ұсын

Қазы жақын досының жұмысын көргенде не істегені дұрыс? Шешіміңді негізде.

Қазының таңдауы

_____

_____

_____

5 Ереже жаз

Екі қатысушыға да түсінікті екі тармақтан тұратын бағалау ережесін жаз.

Ортақ ереже

1-ереже _____

2-ереже _____

6 Әділдік сынағы

Жұбыңның ережесін оқы. Екі жұмыс тең түссе, ереже қандай қосымша қадам ұсынады?

Тең түскен жұмыс

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Елі үшін күрескен қайсар тұлға

Саяси ұстанымы мен күрескерлігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

1938–1951 жылдары Оңдасынов республика үкіметін басқарды. Кейін Гурьев өңірінде басшылық қызмет атқарып, Маңғыстауды зерттеуге қолдау көрсетті. Зейнетке шыққан соң да еңбек етіп, түсіндірме сөздіктер құрастырды.

Тірек сызба

1. **Үкімет басқару**
2. **Өңірді дамыту**
3. **Сөздік құрастыру**

1 Үш кезең

Осы үш кезеңнің әрқайсысына бір етістік таңда. Үшеуі неліктен әртүрлі?

Үш қызмет

Үкімет _____

Өңір _____

Тіл _____

2 Қасиетті дәлелде

Қайсарлықтың дәлелі ретінде қай ісін таңдайсың? Сол істің қиындығын түсіндір.

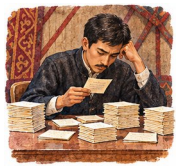

Ізденіс еңбегі

_____

_____

_____

3 Сәйкестендір

А — өңірді зерттеу, Ә — тіл мұрасы. Әр сөзге тиісті әріпті қой.

Сала белгілері

Жетібай _____

Геолог _____

Сөздік _____

4 Қарсы пікір

«Қайсарлық тек үлкен лауазымда көрінеді» деген пікірге бір қарсы мысал келтір.

Зейнеттегі ізденіс

_____

_____

_____

5 Тұлға портреті

Үш сәулесі бар сызба сал. Ортаға «Қайсарлық», әр сәулеге бір әрекет жаз.

Үш қасиет

6 Қысқа сөз сөйле

«Меніңше, оның ең қиын таңдауы...» деген ойды аяқта. Оны қорғайтын екі тірек сөз жаз.

Таңдау сәті

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

«Мың бір мақал, жүз бір жұмбақ» және халық даналығы

Аудармашылық еңбегі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Қазақтың «Көп түкірсе — көл» және «Бірлік болмай, тірлік болмас» мақалдары ортақ іске үндейді. Оңдасынов құрастырған «Шығыс халықтарының мақал-мәтелдері» жинағы да халық даналығын танытады. Осы сабақта қазақ мақалдарын талдайсың.

Тірек сызба

1. **Мақал**
2. **Ауыспалы мағына**
3. **Өмірден мысал**

1 Мақалдың өзегі

Екі мақалға ортақ ойды бір сөйлеммен бер.

Ортақ күш

_____

_____

_____

2 Бейнені аш

Алғашқы мақалдағы «көл» нені бейнелейді? Тура және ауыспалы мағынаны ажырат.

Тамшы мен көл

Тура мағына _____

Ауыспалы мағына _____

3 Жағдаят таңда

Бірлік туралы мақал қай оқиғаны жақсырақ бейнелейді? Себебін жаз.

- ☐ Сынып бірге бақша отырғызды
- ☐ Оқушы кітапты жалғыз оқыды

Бірлескен еңбек

_____

_____

_____

4 Екі мақалды салыстыр

Бірінші мақал ойды қандай бейнемен береді? Екіншісі ойын қалай жеткізеді?

Екі бейне

_____

_____

_____

5 Шағын көрініс

Екі оқушының бірі көмек сұрайды. Екіншісі мақалдың мәніне сай жауап береді. Екі реплика жаз.

Көмек сұрау

Бірінші оқушы _____

Екінші оқушы _____

6 Кітап сөресі

Халық сөзін жинаушының еңбегін танытатын көрмеге бір атау мен бір сөйлемдік сипаттама ұсын.

Мақалдар сөресі

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

«Мың бір мақал, жүз бір жұмбақ» шығармашылық шеберханасы

Аудармашылық еңбегі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Мақал тәжірибеден туған ойды ықшам жеткізеді. Жұмбақ заттың атын жасырса да, оны белгілері арқылы танытады. Сабаққа арналған жұмбақ: «Үнсіз тұрып сөйлейді, беті толған таңбалар. Ашқан сайын алдыңнан талай жаңа ой табылар».

Тірек сызба

1. **Жасырын зат**
2. **Екі белгі**
3. **Шешуін тексеру**

1 Шешуін тап

Жұмбақта не жасырылған? Екі тіркесті дәлелге келтір.

Жұмбақ белгілері

Шешуі _____

1-белгі _____

2-белгі _____

2 Жанрды салыстыр

«Оқу — білім бұлағы» деген мақал мен жоғарыдағы жұмбақтың мақсатын салыстыр.

Бұлақ бейнесі

Мақалдың мақсаты _____

Жұмбақтың мақсаты _____

3 Қателескен оқырман

Бір оқушы «радио» деп жауап берді. Мәтіндегі қай белгі бұл жауапты қайта қарауға көмектеседі?

Радио мен кітап

_____

_____

_____

4 Өз жұмбағың

Қалам, сандық немесе домбыраның бірін жасыр. Атауын атамай, екі белгісін қолдан.

Жасырын заттар

_____

_____

_____

5 Жұпта сына

Жұмбағыңды оқы. Жұбыңның жауабын және оған көмектескен сөзді жаз.

Жұбын тыңдау

Тапқан жауабы _____

Көмектескен сөз _____

6 Шағын жинақ

Екі беттен тұратын жинақтың мұқабасын сыз. Атауы оқырманға ішінде не барын аңғартсын.

Жинақ мұқабасы

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Шығыс халықтарының даналығын насихаттауы

Аудармашылық еңбегі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов Шығыс халықтарының мақал-мәтелдерін жинақтаған. Парсы мақалының қазақша мағынасы: «Тамшылар жинала келе теңіз болады». Қазақта «Тамшыдан тама-тама көл болады» дейді. Екеуінің де өзегінде шағын істің уақыт өте беретін нәтижесі жатыр.

Тірек сызба

1. **Тамшы**
2. **Көл мен теңіз**
3. **Ортақ ой**

1 Екі бейнені тап

Қазақ және парсы үлгісіндегі су айдындарын жаз.

Көл мен теңіз

Қазақ үлгісі _____

Парсы үлгісі _____

2 Ортақ мағына

Екі мақалдың ойын «тамшы», «көл», «теңіз» сөздерін қолданбай жеткіз.

Шағын үлестер

_____

_____

_____

3 Аудармашы шешімі

«Теңіз» сөзін «көп су» деп өзгертсең, мақалдың әсері қалай өзгереді?

Бейне әсері

_____

_____

_____

4 Мақалды қолдан

Күн сайын бес жаңа сөз үйренетін балаға осы екі мақалдың бірін қолданып кеңес жаз.

Күнделікті қадам

_____

_____

_____

5 Шағын сурет

Бір мақалдың мағынасын екі көрініспен бейнеле: алдымен бір әрекет, содан соң жиынтық нәтиже.

Уақыт пен нәтиже

6 Оқырманға таныстыр

Жинақты алғаш көрген адамға шағын аннотация жаз. Қандай екі халықтың мақалын салыстырдың?

Жинақты таныстыру

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Тіл мен әдебиетке қосқан рухани үлесі

Аудармашылық еңбегі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов арабша-қазақша және парсыша-қазақша түсіндірме сөздіктер құрастырды. Тұлғалар музейінің қорындағы арабша-қазақша сөздік 1969 жылы басылған. Сөздік оқырманға қазақ тіліне енген сөздің мағынасы мен қолданысын тануға көмектеседі.

Тірек сызба

1. **Сөз**
2. **Мағына**
3. **Қолданыс**

1 Кітап паспорты

Мәтіндегі музей кітабының негізгі екі дерегін жаз.

Музей кітабы

Атауы _____

Басылған жылы _____

2 Жанрды ажырат

Қай сұраққа түсіндірме сөздік жауап береді? Таңдауыңды түсіндір.

- ☐ Сөз қандай мағынада жұмсалады?
- ☐ Кітапханада неше орын бар?

Сөздікпен жұмыс

_____

_____

3 Сөздік карточкасы

«Мұра» сөзіне 8-сынып оқушысы түсінетін анықтама және бір мысал жаз.

Мұра ұғымы

Мағынасы _____

Мысал сөйлем _____

4 Мағынаны салыстыр

«Атамнан қалған мұра» және «халықтың рухани мұрасы» тіркестеріндегі ортақ ұғымды тап.

Екі түрлі мұра

_____

_____

_____

5 Редактор бол

Жұбыңның анықтамасын оқы. Түсініксіз бір сөздің орнына нақтырақ сөз ұсын.

Анықтаманы өңдеу

Бастапқы сөз _____

Ұсынысым _____

6 Үлесін бағала

Ескі мәтінді оқығанда сөздік не үшін қажет? Бір оқырманның мысалымен түсіндір.

Мәтін оқырманы

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Тұлғалар музейі · Кітап карточкасы • Әдебиет порталы

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Қазақ мәдениетін көтерудегі еңбегі

Ұлттық болмысты дәріптеуі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртастың жас кезінде Нәзір Төреқұлов халық мұрасын жинауға кеңес берген. Кейін Оңдасынов қазақ тіліндегі араб, парсы сөздерін зерттеді. Жеке сөздің түсінігі сақталса, ескі өлең мен әңгімедегі көмескі ой да оқырманға жақындайды.

Тірек сызба

1. **Көне мәтін**
2. **Түсіндірме сөздік**
3. **Жаңа оқырман**

1 Мәдениеттің ізі

Суреттегі домбыра мен мәтіндегі сөздік мәдениеттің қандай екі түрін сақтауға көмектеседі?

Сөз және саз

Домбыра _____

Сөздік _____

2 Кеңестен іске

Нәзірдің кеңесі мен Оңдасыновтың кейінгі еңбегінің арасында қандай байланыс бар?

Тәлімгер кеңесі

_____

_____

_____

3 Мәтінді аш

«Мұра» сөзін кіші сынып оқушысына бір сөйлеммен түсіндір. Сөйлемге нақты зат не өнер түрін қос.

Отбасы мұрасы

_____

_____

_____

4 Көрме бөлімі

«Сөз және саз» көрмесіне екі зат таңда. Әр заттың нені танытатынын жаз.

Көрме сөрелері

1-зат _____

2-зат _____

5 Афиша нобайы

Көрмеге арнап домбыра мен кітаптың белгісін біріктір. Келушіге түсінікті атау қой.

Афиша нобайы

6 Шақыру жаз

Сыныптасыңды көрмеге екі сөйлеммен шақыр. Ол сол жерден не үйренетінін айт.

Көрмеге шақыру

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты • ЕҰУ · «Нұртас Оңдасынов: тарих және тұлға» Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Халық мұрасын сақтау және тарату

Ұлттық болмысты дәріптеуі

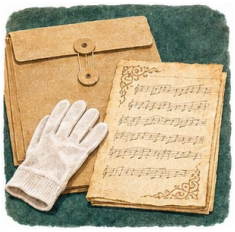

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оқу жағдаяты. Сынып музейіне бір отбасы ескі домбыра туралы әңгіме және қолжазба ән мәтінін ұсынды. Мұраны таныстыру үшін кім бергенін, қайда сақталғанын және көпшілікке көрсетуге келісім барын жазып алу керек.

Тірек сызба

1. **Жинақтау**
2. **Сипаттау**
3. **Таныстыру**

1 Жәдігерді тірке

Қолжазбаға карточка толтыр. Белгісіз мәліметті «анықтау қажет» деп көрсет.

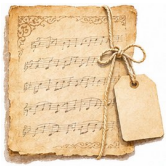

Жәдігер таңбасы

Заттың атауы _____

Кімнен алынды _____

Жазылған жылы _____

2 Иесіне сұрақ

Домбыраның тарихын нақтылау үшін иесіне екі ашық сұрақ дайында.

Отбасы әңгімесі

_____

_____

_____

3 Қадамдарды ретте

Жариялауға дейінгі жұмыстың ретін белгіле.

- ☐ Көрмеге орналастыру
- ☐ Иесінен рұқсат сұрау
- ☐ Келісілген сипаттаманы жазу

Жариялау реті

4 Көшірмені таңда

Көрмеге түпнұсқа орнына көшірме қоюдың бір артықшылығы мен бір шектеуін жаз.

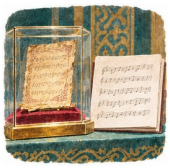

Түпнұсқа мен көшірме

Артықшылығы _____

Шектеуі _____

5 Жазбаны түзет

«Бұл — өте көне домбыра» деген жазуда қандай дерек жетіспейді? Бейтарап сипаттама ұсын.

Заттың тарихы

_____

_____

_____

6 Келушінің жолы

Көрменің үш аялдамасын сыз. Келуші әуелі не көреді, содан кейін не оқиды, соңында не тыңдайды?

Үш аялдама

Өзімді бағалаймын

☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Түркістан облысының мәдениет басқармасы

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Рухани байлық пен адамгершілік құндылықтар

Ұлттық болмысты дәріптеуі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Тұлғалар музейінде Оңдасыновтың кітаптары мен жұмыс дәптерлері сақталған. Дәптерге түскен сөзді қайта қарап, мағынасын салыстыру уақыт пен ұқыптылықты талап етеді. Оқу жағдаяты: сынып көрмесін дайындағанда досың деректі шатастырып алды.

Тірек сызба

1. **Ұқыптылық**
2. **Сыйластық**
3. **Адалдық**

1 Заттан ой түй

Жұмыс дәптері адамның қандай әдетін көрсетуі мүмкін? Жорамалыңды «мүмкін» сөзімен жаз.

Жұмыс дәптері

_____

_____

_____

2 Құндылықты ажырат

Әр іске бір қасиет ата: сөзді тексеру, қате жіберген досыңды тыңдау, өз қатеңді мойындау.

Үш әрекет

Тексеру _____

Тыңдау _____

Мойындау _____

3 Досыңа не дейсің?

Адамның көңіліне тимей, көрмедегі қатені түзетуге көмектесетін екі сөйлем құрастыр.

Сыпайы түзету

_____

_____

_____

4 Дәлелді таңда

Кітаптың шыққан жылын тексеруге ең қолайлы деректі таңда. Неліктен?

- ☐ Мұқабаның түсі
- ☐ Кітаптың басылым деректері
- ☐ Сыныптас болжамы

Басылым деректері

_____

_____

5 Екі қадам

Топта сенім сақталып, дерек дәл шығуы үшін екі әрекет ұсын.

Бірге тексеру

Қазір _____

Көрме ашыларда _____

6 Өз ұстанымың

«Рухани байлық мен үшін...» деп бастап, ойынды осы сабақтағы бір әрекетпен аяқта.

Жеке ұстаным

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Тұлғалар музейі · Экспозиция

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Жастарға қалдырған өсиеті мен өнегесі

Ұлттық болмысты дәріптеуі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов өмір бойы білім алудың үлгісін көрсетті. Жас кезінде интернат пен техникумда оқып, зейнетке шыққан соң сөздік құрастырды. Өнеге туралы пікір айтқанда адамның нақты ісін атауға болады. Өсиет түріндегі кеңесті өз сөзіңмен жаз.

Тірек сызба

1. **Оқу**
2. **Іздену**
3. **Білгеніңді бөлісу**

1 Өнеге қай істе?

Екі кезеңдегі бір-бір істі таңдап, олардың ортақ қасиетін ата.

Екі кезең

Жастық шағы _____

Кейінгі еңбегі _____

Ортақ қасиет _____

2 Кеңес құрастыр

Оның оқу жолынан алған сабағыңды кіші сынып оқушысына бір сөйлеммен айт.

Ізбасарға кеңес

_____

_____

_____

3 Өсиет пен дәйексөз

Өзің жазған кеңесті автордың төл сөзі деу үшін қандай дәлел қажет болар еді?

Бастапқы мәтін

_____

_____

_____

4 Әрекетті таңда

Кеңесіңді іске асыратын бір істі белгіле. Қалай орындайтыныңды жаз.

- ☐ Апта бойы жаңа сөз жинау
- ☐ Кітапты талқылау
- ☐ Құрдасыма үйрету

Сөз жинау

_____

_____

5 Хаттың алғашқы жолы

«Құрдасым, ...» деп бастап, Оңдасыновтан алған өнегең туралы қысқа хат жаз.

Құрдасқа хат

_____

_____

_____

6 Жұбыңның кері байланысы

Хатыңды жұбыңа оқыт. Ол қандай нақты мысалды есте сақтады? Хатқа не қосасың?

Хатты талқылау

Есте қалғаны _____

Қосатыным _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Оңдасыновқа арналған ескерткіш пен музей

Тұлғаға тағзым

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Түркістанда 2004 жылы Оңдасыновтың туғанына 100 жыл толуына орай музей ашылды. Музейде қайраткердің бюсті, жұмыс дәптерлері, кітаптары және жазу машинкасы бар. Бюст — адамның басы мен кеуде бөлігін бейнелейтін мүсін.

Тірек сызба

1. **Бюст**
2. **Жұмыс дәптері**
3. **Жазу машинкасы**

1 Заттар не айтады?

Қай жәдігер адамның келбетін, қайсысы күнделікті еңбегін танытады?

Мүсін мен дәптер

Келбеті _____

Еңбегі _____

2 Жылды тексер

Музей ашылған жылдан мерейтой жасын шегер. Қайраткердің туған жылы қалай шығады?

Мерейтой есебі

Есептеуім _____

Туған жылы _____

3 Жәдігер паспорты

Мәтіннен бір жәдігер таңда. Оның қызметі мен көрмеге қойылу себебін жаз.

Заттың қызметі

Атауы _____

Қызметі _____

Көрмедегі мәні _____

4 Экскурсия сөзі

Жазу машинкасының жанында тұрған экскурсия жүргізушісісің. Келушіге екі сөйлем айт.

Экскурсия сөзі

_____

_____

_____

5 Мүсінші көзімен

Музейге бюстің жанына қоятын затты сыз. Оның тұлға туралы не білдіретінін белгіле.

Бюст жанындағы зат

6 Салыстырып бағала

Бюст пен жұмыс дәптерінің қайсысы саған тұлғаны жақсырақ танытты? Екеуіне де сүйеніп түсіндір.

Келуші таңдауы

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Қайраткер есімі берілген мектептер мен көшелер

Тұлғаға тағзым

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Түркістанда Нұртас Оңдасынов атындағы мамандандырылған мектеп-интернат бар. Оның есімі көшелерге де берілген. Мектеп атауының тарихын келуші бірден түсіне бермеуі мүмкін. Оны қысқа анықтама, жәдігер немесе оқушы әңгімесі арқылы таныстыруға болады.

Тірек сызба

1. **Мектеп**
2. **Көше**
3. **Тұлғаны таныстыру**

1 Атауды оқы

Мәтіндегі мектеп қай қалада? Ол кімнің есімімен аталады?

Мектеп маңдайшасы

Қаласы _____

Тұлғаның аты-жөні _____

2 Екі нысанды салыстыр

Мектеп пен көше атауы кімдердің күнделікті көзіне түседі? Екі аудиторияны ата.

Көше мен мектеп

Мектеп _____

Көше _____

3 Тақтайша дайында

Оңдасыновтың үкімет басқарғанын және сөздік жазғанын келушіге түсіндіретін екі жолдық тақтайша жаз.

Естелік тақта

_____

_____

_____

4 Деректі тексер

Біреу көше атауының берілген жылын айтты. Қай дерек оны нақтылауға қолайлы? Неге?

- ☐ Атау беру туралы шешім
- ☐ Көшенің ұзындығы
- ☐ Өткен адамның жорамалы

Атау беру құжаты

_____

_____

5 Маршрут нобайы

Мектеп ішіндегі таныстыру бағытын сыз. Екі аялдамаға атау қой.

Мектеп бағыты

6 Қонақтың сұрағы

Экскурсиядан кейін қонақ қандай сұрақ қоюы мүмкін? Оған бір сөйлеммен жауап бер.

Қонақ сұрағы

Сұрақ _____

Жауап _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Халық жадындағы тұлға бейнесі

Тұлғаға тағзым

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртаспен бірге интернатта оқыған Бектас Шынарбаев кейін балалардың жиналыс өткізіп, басқару рөлдерін бөліскенін еске алған. Нұртас сол ойында төраға рөлін атқарған. Бұл естелік оның балалық ортасын бір сыныптасының көзімен көрсетеді.

Тірек сызба

1. **Куәгер**
2. **Балалық шақ**
3. **Естелік**

1 Куәгерді анықта

Кім еске алды? Ол Нұртасты қай ортадан білген?

Екі сыныптас

Куәгер _____

Орта _____

2 Дерек пен жорамал

Мәтіннен бір дерек жаз. Сол дерекке сүйеніп, бала Нұртас туралы сақтықпен бір болжам айт.

Фото мен жорамал

Дерек _____

Болжам _____

3 Асығыс тұжырым

«Ойын оның болашақ қызметін алдын ала анықтады» деген пікірге не айтар едің?

Балалық рөл

_____

_____

_____

4 Сұхбат құрастыр

Сол жиналыс туралы көбірек білу үшін куәгерге екі сұрақ дайында.

Куәгермен сұхбат

_____

_____

_____

5 Естелікті салыстыр

Тағы кімнен сұрар едің? Екі куәгердің әңгімесі әртүрлі шықса, нені салыстырасың?

Екі естелік

_____

_____

_____

6 Ауызша портрет

Сыныптасына сүйенген екі сөйлемдік портрет жаз. Жазбаңда естеліктің иесін ата.

Ауызша портрет

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Ұлт тарихындағы орны мен маңызы

Тұлғаға тағзым

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасынов республика үкіметін басқарған жылдары қыздар педагогикалық институтының ашылуын қолдады. Кейін түсіндірме сөздіктер құрастырды. Бұл екі істің нәтижесін әртүрлі дерекпен тексеруге болады: біріне оқу орнының тарихы, екіншісіне басылған кітап куә.

Тірек сызба

1. **Мемлекеттік қызмет**
2. **Білімге қолдау**
3. **Тіл мұрасы**

1 Істерді жікте

Мәтіндегі екі істі саласына қарай бөліп жаз.

Екі сала

Білім _____

Тіл _____

2 Дәлелді жұпта

Мекеменің ашылуы мен сөздіктің жарық көруін қандай дерекпен тексересің?

Екі жазба

Мекеме туралы _____

Сөздік туралы _____

3 Ықпалды салыстыр

Мұғалімге және әдебиет оқырманына қай еңбектің әсері тікелей тиеді? Себебін жаз.

Мұғалім мен оқырман

_____

_____

_____

4 Маңыз өлшемі

Тарихи маңызын бағалау үшін бір өлшем таңда. Ол екі іске де жарай ма?

- ☐ Қанша адамға әсер етті?
- ☐ Нәтижесі қанша уақыт сақталды?

Уақыт пен ықпал

_____

_____

5 Тезис жаз

«Оңдасыновтың тарихтағы орны…» деп басталған пікіріңді екі түрлі саладан алынған дәлелмен аяқта.

Екі айғақ

_____

_____

_____

6 Пікірді сына

Жұбыңның тезисін тыңда. Дәлелін күшейтетін бір нақты сұрақ қойып жаз.

Талқылау сұрағы

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Бүгінгі жастарға рухани бағдар

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Тұлғалар музейінде Оңдасыновтың қолжазбалары мен кітаптары сақталады. Оның бір сөздің мағынасын анықтау үшін ізденуі бүгінгі оқушыға да таныс жағдайды еске салады: желіден дәйексөз таптың, бірақ авторы мен қайдан алынғаны көрсетілмеген.

Тірек сызба

1. **Іздену**
2. **Тексеру**
3. **Жауапкершілік**

1 Мәселені ата

Дәйексөзді тексермей сынып парақшасына салсаң, оқырман нені қате түсінуі мүмкін?

Желідегі жазба

2 Алғашқы қадам

Дәйексөздің авторын анықтау үшін алдымен қайда қарайсың? Таңдауыңды дәлелде.

- ☐ Кітаптың түпнұсқасына
- ☐ Лайк санына
- ☐ Жазбаның түсіне

Түпнұсқа кітап

3 Тексеру ізі

Дерек іздегенде жазып алатын үш мәліметті толтыр.

Дерек іздері

Кімді іздеймін? _____

Қайдан қараймын? _____

Нені салыстырамын? _____

4 Хабарлама жаз

Сыныптасыңа авторы әзірге анықталмағанын сыпайы жеткіз. Дерек табуға қатысты бір ұсыныс қос.

Жауап хабарлама

5 Құндылықты таны

Бұл жағдайда адалдық пен жауапкершілік қандай екі әрекеттен көрінеді?

Тексерілген дерек

Адалдық _____

Жауапкершілік _____

6 Жеке уәде

Оңдасыновтың ізденісіне сүйеніп, келесі жобаңа қолданатын бір ереже жаз. Оны қалай тексересің?

Жеке ереже

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

Дереккөз Түркістан облысының мәдениет басқармасы

Оқу иллюстрациялары

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Нұртас Оңдасынов идеяларының өміршеңдігі

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

1969 жылы шыққан арабша-қазақша түсіндірме сөздіктің бір данасы бүгінде музей қорында сақталған. Қағаздағы сөздік те, электронды сөздік те сөздің мағынасын ұғынуға көмектеседі. Құрал өзгергенімен, оқырманға дәл түсінік беру міндеті сақталады.

Тірек сызба

1. **1969 • Кітап**
2. **Музейдегі дана**
3. **Бүгінгі оқырман**

1 Тұрақты қажеттілік

1969 жылғы және бүгінгі оқырманға ортақ бір сұрақ құрастыр.

Екі оқырман

_____

_____

_____

2 Екі пішім

Қағаз сөздік пен электронды сөздіктің бір-бір қолайлы тұсын жаз.

Қағаз бен экран

Қағаз сөздік _____

Электронды сөздік _____

3 Тексеру тәсілі

Онлайн сөздіктегі түсінік пен баспа нұсқасындағы түсінік әртүрлі. Қандай екі деректі салыстырасың?

Екі басылым

_____

_____

_____

4 Жаңа карточка

«Жәдігер» сөзіне электронды карточка құрастыр. Мысал оны мағынасымен байланыстырып тұрсын.

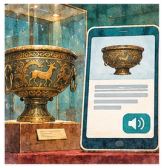

Жәдігер карточкасы

Сөз _____

Мағына _____

Мысал _____

5 Экран нобайы

Карточкаға сөз іздейтін жол мен дереккөз ашатын батырма сал. Екеуін де ата.

Іздеу экраны

6 Өміршең идея

Пішімі өзгерсе де құнын сақтаған бір идеяны тұжырымда. Жоғарыдағы екі құралға сүйен.

Сөздің сапары

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Оңдасынов идеяларының қазіргі қоғамдағы өзектілігі

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оқу жағдаяты. Мектепте «Өлкемнің сөздері» атты шағын электронды сөздік жасау ұсынылды. Үш топ сөз жинайды, мағынасын тексереді және карточка дайындайды. Жоба Оңдасыновтың сөз жинап, түсіндіру тәжірибесіне сүйенеді.

Тірек сызба

1. **Сөз жинаушы**
2. **Тексеруші**
3. **Редактор**

1 Мақсат қой

Бұл сөздік кімге керек? Ол оқырманның қандай сұрағына жауап береді?

Сөздікті қолдану

Оқырман _____

Қажеттілік _____

2 Рөлдерді бөл

Үш рөлді бір-бір нақты әрекетпен байланыстыр.

Топ міндеттері

Жинаушы _____

Тексеруші _____

Редактор _____

3 Үлгі жина

Сыныптасыңнан таныс бір жергілікті сөз не тіркес сұра. Кімнен естігенін және мағынасын жаз.

Сөз жинаушы

Сөз _____

Кімнен естіді? _____

Мағына _____

4 Даулы түсіндірме

Екі адам бір сөзді екі түрлі мағынада қолданды. Қай жағдайда екеуін де енгізер едің?

Екі мағына

_____

_____

_____

5 Сапаны бағала

Сөздіктің сәтті шыққанын қандай екі белгі көрсетеді? Оларды тексеру әдісін ұсын.

Сапаны тексеру

_____

_____

_____

6 Жобаны таныстыр

Топтан бір баяндамашы таңдаңдар. Оның 30 секундтық сөзінің алғашқы екі сөйлемін жаз.

Жобаны қорғау

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Тәуелсіз Қазақстандағы еңбегінің жалғастығы

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Оңдасыновтың арабша-қазақша сөздігі 1969 жылы басылды. 2004 жылы Түркістанда қайраткерге арналған музей ашылды. 2024 жылы Еуразия ұлттық университетінде оның еңбектері қойылған кітап көрмесі өтті. Үш оқиға мұраның оқырманға әр кезеңде қалай жеткенін көрсетеді.

Тірек сызба

1. **1969 • Басылым**
2. **2004 • Музей**
3. **2024 • Көрме**

1 Кезеңдерді бөл

Қазақстан 1991 жылы тәуелсіздік алды. Үш оқиғаны соған дейінгі және кейінгі кезеңдерге бөл.

Уақыт межесі

1991 жылға дейін _____

1991 жылдан кейін _____

2 Ортақ желі

Басылым, музей, көрменің арасын қандай еңбек байланыстырады? Бір сөйлем жаз.

Кітаптың жолы

_____

_____

_____

3 Аудиторияны салыстыр

Музейге келген адам мен кітап көрмесіне келген адам не көре алады?

Екі аудитория

Музейде _____

Кітап көрмесінде _____

4 Дерекпен тексер

Кітап көрмесінің өткенін көрсететін екі айғақ ұсын. Біреуі нені дәлелдейді?

Көрме айғақтары

_____

_____

_____

5 Төртінші аялдама

Жыл сызығына келесі буынға арналған өз іс-шараңды қос. Жылын жоспар ретінде көрсет.

Болашақ кездесу

Жоспарланған жыл _____

Іс-шара _____

Кімге арналған? _____

6 Сабақтастықты негізде

Жоғарыдағы екі жылды қолданып, мұраның тәуелсіз Қазақстанда қалай жалғасқанын түсіндір.

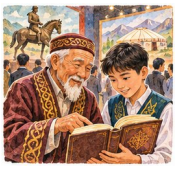

Мұрагер буын

_____

_____

_____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Қайраткер мұрасының заманауи мәні

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Тұлғалар музейінің электронды каталогында Оңдасыновтың 1969 жылғы сөздігі сипатталған. Карточкада оның картон мен қағаздан жасалғаны, өлшемі 17 × 13 см екені жазылған. Интернеттегі көрме алыс жердегі оқушыға да жәдігер туралы білуге мүмкіндік береді.

Тірек сызба

1. **Музей заты**
2. **Цифрлық карточка**
3. **Алыстағы оқушы**

1 Карточканы оқы

Кітаптың музей карточкасынан үш нақты мәліметті көшір.

Өлшем алу

Жыл _____

Материал _____

Өлшем _____

2 Нені біле аламыз?

Карточка бірден жауап беретін сұрақты таңда. Қалғанын анықтау үшін не керек?

- ☐ Кітаптың өлшемі қандай?
- ☐ Әр бетін кім оқыған?

Карточка дерегі

_____

_____

3 Дәл сипатта

Музейге арнап кітаптың екі сөйлемдік сипаттамасын жаз. Бір сандық деректі міндетті түрде қолдан.

Музей сипаттамасы

_____

_____

_____

4 Қолжетімділік

Көзі нашар көретін оқушы үшін карточканы қалай жақсартар едің? Бір шешім ұсын.

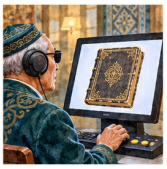

Қолжетімді экран

_____

_____

_____

5 Экранды жобала

Онлайн көрме бетінің нобайын жаса. Заттың суреті, атауы мен сипаттамасының орнын белгіле.

Үш аймақ

6 Пайдасын тексер

Жұбыңа нобайды көрсет. Ол кітаптың жылын таба алды ма? Қай жерін өзгертесің?

Оқырман сынағы

Жұбым байқағаны _____

Өзгерісім _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар

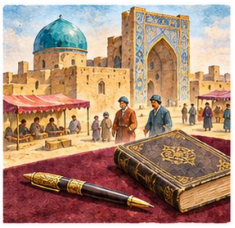

НҰРТАС ОҢДАСЫНОВ • ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Қорытынды сабақ. Өнегелі өмір – ұрпаққа үлгі

Қазіргі заманмен үндестігі

Аты-жөні _____ **Сыныбы** _____ **Күні** _____

Қысқаша мәлімет

Нұртас Оңдасыновтың жолы Түркістан өңірінен басталды. Ол республика үкіметін басқарды, білім мен ғылымды қолдады, түсіндірме сөздіктер құрастырды. Қорытынды тапсырмада үш қырының байланысын көрсетіп, өзің үшін ең мәндісін қорғайсың.

Тірек сызба

1. **Өмір жолы**
2. **Елге қызмет**
3. **Рухани мұра**

1 Хронология

Ертеректен кейінге қарай нөмірле. Бір оқиғаның жылын қосып айт.

- ☐ Арабша-қазақша сөздік жарық көрді
- ☐ Үшқайықта дүниеге келді
- ☐ Республика үкіметін басқарды

Өмір белестері

2 Үш қырлы тұлға

Әр қырына курстан бір нақты мысал жаз.

Тұлғаның үш қыры

Білім алушы _____

Басшы _____

Сөздік құрастырушы _____

3 Дереккөз таңда

Сөздіктің басылым жылын және институттың ашылған жылын қандай екі дерекпен тексерер едің?

Екі дереккөз

Сөздік _____

Институт _____

4 Шағын көрме

«Өнегелі өмір» көрмесіне бір жәдігер таңда. Атауын жазып, жанында тұратын шағын сызбасын сал.

Бір жәдігер

5 Қорғау сөзі

«Оңдасыновтың бізге қалдырған маңызды өнегесі…» деп баста. Екі бөлек сабақтан дәлел келтір.

Қорғау сөзі

_____

_____

_____

6 Курстан алып шығамын

Өзгерген бір пікіріңді айт. Өмірде жүзеге асырғың келетін бір істі және алғашқы қадамыңды жаз.

Алғашқы қадам

Пікірім _____

Ісім _____

Алғашқы қадам _____

Өзімді бағалаймын ☐ Дерек таптым ☐ Ойымды дәлелдедім ☐ Сұрағым бар